

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

PŘÍRUČKA OSVČ

pro oblast
sociálního zabezpečení

v roce 2009

Vážení klienti České správy sociálního zabezpečení,

plánujete zahájit své podnikání nebo jste podnikatelem, živnostníkem – osobou samostatně výdělečně činnou? Kladete si otázky, na co se v oblasti sociálního zabezpečení jako osoba samostatně výdělečně činná máte zaměřit? Anebo, co se změnilo pro osoby samostatně výdělečně činné od 1. ledna 2009? Využijte příležitosti získat potřebné informace prostřednictvím Příručky OSVČ pro oblast sociálního zabezpečení v roce 2009. Tu pro Vás již potřetí připravila Česká správa sociálního zabezpečení.

V publikaci najdete kompletní informace o povinnostech osob samostatně výdělečně činných, např. na čem závisí platba pojistného a jak se vypočítá, kdy a proč se podává Přehled o příjmech a výdajích OSVČ, jaké dávky nemocenského pojištění můžete čerpat, co je třeba splnit, aby vznikl nárok na důchod. Mimo jiné v ní naleznete konkrétní příklady a výpočty, kterými jsou jednotlivé kapitoly doplněny, a přehled právních předpisů, samozřejmostí jsou také kontakty.

Za rok 2008 evidovala Česká správa sociálního zabezpečení více než 938 tisíc osob samostatně výdělečně činných, jednoduše řečeno, podnikatelů. Vydaná příručka by mohla být naším malým příspěvkem k usnadnění nezbytné podnikatelské administrativy.

Příručka OSVČ pro oblast sociálního zabezpečení v roce 2009 je v tištěné podobě k dispozici zdarma na pracovištích ČSSZ v celé České republice. Jistě také oceníte její elektronickou podobu na webových stránkách ČSSZ - <http://www.cssz.cz/cz/informace/informacni-materialy/>.

Přeji Vám, aby se publikace stala Vaším užitečným pomocníkem v roce 2009, stačí jen zalistovat příručkou...

JUDr. Božena Michálková
ředitelka České správy sociálního zabezpečení

1.

OSOBA SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÁ

1.1. Kdo je osobou samostatně výdělečně činnou?

Podle zákona o důchodovém pojištění je osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ) ten, kdo vykonává samostatnou výdělečnou činnost nebo spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti a lze na něj rozdělovat příjmy a výdaje. Samostatnou výdělečnou činnost (SVČ) lze vykonávat nejdříve od ukončení povinné školní docházky a dosažení věku 15 let. Za výkon SVČ na území ČR se považuje výkon této činnosti konané jak na území ČR, tak mimo území ČR, pokud je vykonávána na základě oprávnění k výkonu takové činnosti vyplývajícího z českých právních předpisů. SVČ se v praxi často označuje jako podnikání, proto se s tímto názvem můžete setkat i v této publikaci.

1.2. Musím v kontextu se sociálním zabezpečením někde hlásit, že jsem OSVČ?

Ano. Pokud zahájíte samostatnou výdělečnou činnost nebo spolupráci, musíte to nejpozději do osmého dne měsíce následujícího po měsíci, v němž jste činnost zahájil/a, oznámit okresní, v Praze Pražské nebo v Brně Městské správě sociálního zabezpečení (OSSZ). Vždy se přitom obraťte na OSSZ příslušnou podle místa vašeho trvalého bydliště a používejte tiskopis s názvem „Oznámení o zahájení samostatné výdělečné činnosti“. Pokud změníte trvalý pobyt, je třeba to neprodleně oznámit OSSZ, kde jste doposud evidován/a, aby tato OSSZ mohla převést vaši spisovou dokumentaci na nově místně příslušnou správu sociálního zabezpečení. Ta vám následně sdělí údaje potřebné pro provádění důchodového či nemocenského pojištění, zejména číslo účtu a variabilní symbol pro placení pojistného. V Praze si mohou OSVČ

vybrat, na kterém územním pracovišti PSSZ (ÚP PSSZ) si vyřídí své sociální zabezpečení. Nezáleží zde už na místní příslušnosti.

1.3. Co se stane, když neoznámím, že jsem OSVČ?

Pokud ve stanovené lhůtě (viz bod 1.2.) neoznámíte OSSZ, že jste zahájil/a SVČ, můžete dostat pokutu až 10 000 Kč.

1.4. Dřív jsem podnikal/a, potom jsem byl/a zaměstnán/a a SVČ jsem přerušil/a. Chci znovu podnikat. Platí pro mě stejná pravidla jako pro nově začínající OSVČ?

Ano. Pokud po přerušení znovu zahájíte SVČ nebo spolupráci, musíte to oznámit nejpozději do osmého dne měsíce následujícího po měsíci, v němž jste znovu zahájil/a SVČ. A to správě sociálního zabezpečení příslušné podle místa vašeho trvalého pobytu na předepsaném tiskopisu „Oznámení o zahájení samostatné výdělečné činnosti“.

1.5. Co znamená účast na důchodovém pojištění OSVČ?

Účast na důchodovém pojištění je spojena s povinností odvodu pojistného. Výše platby je stanovena zákonem a odvíjí se jednak od výše dosažených příjmů ze SVČ a jednak od charakteru vykonávané SVČ. OSVČ vykonávající hlavní SVČ je povinna vždy platit zálohy na důchodové pojištění, OSVČ vykonávající vedlejší SVČ platí zálohy na důchodové pojištění pouze v případě, že výše příjmů po odpočtu výdajů v předchozím kalendářním roce dosáhne rozhodné částky.

1.6. Kdy vzniká OSVČ účast na důchodovém pojištění a kdy zaniká?

Účast OSVČ vzniká 1. ledna kalendářního roku, ve kterém vykonávala hlavní SVČ. V případě vedlejší SVČ, pokud příjmy po odpočtu výdajů z této činnosti založily povinnou účast na důchodovém pojištění, nebo ve kterém se OSVČ přihlásila k účasti na dů-

chodovém pojištění. Účast na pojištění vznikne také prvním dnem kalendářního měsíce, v jehož průběhu se z vedlejší SVČ stala hlavní SVČ. Účast na pojištění nemůže vzniknout přede dnem, od kterého je OSVČ oprávněna SVČ vykonávat, ani přede dnem, v němž začala SVČ (znovu) vykonávat.

Účast OSVČ na pojištění zaniká 31. prosince kalendářního roku, ve kterém byla OSVČ účastna pojištění. Nejpozději však zaniká dnem:

- kterým OSVČ ukončila (přerušila) SVČ,
- kterým zaniklo OSVČ oprávnění vykonávat SVČ,
- od kterého byl OSVČ pozastaven výkon její činnosti,
- od 1. dne kalendářního měsíce, od kterého po celý měsíc a dále byla vykonávána vedlejší SVČ, která svým rozsahem nezakládá povinnou účast na důchodovém pojištění a OSVČ se v tomto roce k důchodovému pojištění nepřihlásila.

1.7. Co znamená účast na nemocenském pojištění OSVČ a kdy vzniká či zaniká?

OSVČ se může sama rozhodnout, zda se přihlásí k účasti na nemocenském pojištění či nikoliv, její účast je dobrovolná. V praxi to znamená, že v případě nemoci či mateřství, při splnění všech zákonných podmínek, OSVČ dostane nemocenské či peněžitou pomoc v mateřství (PPM).

OSVČ vzniká účast na nemocenském pojištění dnem, od kterého se přihlásí k nemocenskému pojištění, nejdříve však dnem, kdy podá přihlášku u příslušné OSSZ. Účast na nemocenském pojištění vznikne rovněž dnem, který uvede v přihlášce k účasti na nemocenském pojištění, pokud přihlášku podá do osmi dnů ode dne zahájení SVČ. Účast na nemocenském pojištění nemůže vzniknout přede dnem zahájení SVČ, ani přede dnem, od kterého je OSVČ oprávněna tuto činnost vykonávat.

Účast na nemocenském pojištění OSVČ zaniká dnem, který uvede v odhlášce z nemocenského pojištění, nejdříve však dnem podání této od-

hlášky u příslušné OSSZ. Nemocenské pojištění rovněž zaniká dnem, kdy ukončí SVČ nebo zanikne oprávnění k podnikání. OSVČ přestane být také nemocensky pojištěna prvním dnem kalendářního měsíce, za který nezaplatí včas nebo alespoň v minimální předepsané výši (v roce 2009 částku 56 Kč) pojistné na nemocenské pojištění.

Splatnost pojistného na nemocenské pojištění za kalendářní měsíc je od 1. do 20. dne následujícího měsíce, např. duben 2009 je splatný od 1. do 20. května 2009.

1.8. Mám jako OSVČ nějaké další povinnosti ve vztahu k sociálnímu zabezpečení?

Mezi hlavní povinnosti OSVČ v rámci sociálního zabezpečení patří pravidelná platba pojistného na důchodové, případně na nemocenské pojištění, je-li OSVČ těchto pojištění účastna. A také každoroční podávání Přehledu o příjmech a výdajích (přehled). Dále musíte příslušné OSSZ, a to vždy do osmého dne měsíce následujícího po měsíci, v kterém se tak stalo, hlásit:

- den ukončení nebo přerušování SVČ,
- den (znovu) zahájení SVČ,
- den zániku oprávnění k výkonu SVČ,
- den, kdy vám byl zastaven výkon SVČ,
- změnu skutečností, kvůli kterým je vaše SVČ vedena jako vedlejší – například musíte informovat o tom, když přestanete mít nárok na výplatu plného či částečného invalidního důchodu nebo na rodičovský příspěvek, nebo o faktu, že už nejste nezaopatřené dítě, nepečujete o osobu závislou, ukončil/a jste výkon zaměstnání, nebo vám již není vyplácena PPM z nemocenského pojištění zaměstnanců (důvody pro výkon vedlejší SVČ – viz bod 2.3.).

2.

DRUHY SAMOSTATNÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI

2.1. Jaké jsou druhy SVČ?

Výkonem samostatné výdělečné činnosti se rozumí:

- a) podnikání v zemědělství, je-li fyzická osoba provozující zemědělskou výrobu evidována podle zvláštního zákona,
- b) provozování živnosti na základě oprávnění provozovat živnost podle zvláštního zákona,
- c) činnost společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti vykonávaná pro tuto společnost,
- d) výkon umělecké nebo jiné tvůrčí činnosti na základě autorskoprávních vztahů,
- e) výkon jiné činnosti konané výdělečně na základě oprávnění podle zvláštních předpisů, která není výše uvedena, a výkon činnosti mandátáře konané na základě mandátní smlouvy uzavřené podle obchodního zákoníku; podmínkou zde je, že jsou tyto činnosti konány mimo vztah zakládající účast na nemocenském pojištění (nemocenské péči), a jde-li o činnost mandátáře, též to, že mandátní smlouva nebyla uzavřena v rámci jiné samostatné výdělečné činnosti,
- f) výkon jiných činností, vykonávaných vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení příjmu. Za výkon těchto činností se nepovažuje pronájem nemovitostí (jejich částí) a movitých věcí.

Samostatná výdělečná činnost se rozděluje na hlavní a vedlejší.

2.2. Kdy se jedná o hlavní SVČ?

O hlavní SVČ se jedná vždy, pokud nejsou splněny podmínky pro vedlejší SVČ (viz bod 2.3.). Její povinností je platit pojistné na důchodové pojištění a pravidelné měsíční zálohy, a to i v případě, že je ve ztrátě.

2.3. Kdy se jedná o vedlejší SVČ?

Od 1. 1. 2009 se SVČ považuje za vedlejší, pokud v kalendářním roce:

- vykonáváte zaměstnání, které zakládá účast na nemocenském pojištění (v případě společníků, jednatelů s. r. o. a komanditistů k. s., kteří dostávají odměnu, a členů družstev, kteří vykonávají práci mimo pracovněprávní vztah pro družstvo, postačuje účast na důchodovém pojištění),
- byl vám přiznán starobní důchod nebo máte nárok na výplatu částečného invalidního nebo plného invalidního důchodu,
- máte nárok na rodičovský příspěvek,
- osobně pečujete o osobu mladší 10 let závislou na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo bez ohledu na věk o osobu závislou ve stupni II (středně těžká závislost), III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost), pokud je osoba, o kterou pečujete, osobou blízkou, nebo s vámi žije v domácnosti,
- pobíráte peněžitou pomoc v mateřství (PPM) nebo nemocenské v souvislosti s těhotenstvím a porodem z nemocenského pojištění zaměstnanců,
- vykonáváte vojenskou službu v ozbrojených silách ČR a nejste voják z povolání,
- jste nezaopatřeným dítětem podle § 20 odst. 3 a) zákona č. 155/1995 Sb., tj. studujete a není vám víc než 26 let.

2.4. Kde, jak a kdy musím hlásit důvody pro posouzení SVČ jako vedlejší?

Je-li důvodem vedlejší SVČ fakt, že máte nárok na výplatu částečného či plného invalidního důchodu nebo vám byl přiznán starobní důchod, stačí tuto skutečnost – v případě, že důchod přiznala ČSSZ – oznámit příslušné OSSZ. Stejně tak skutečnost pobírání PPM z důvodu těhotenství a mateřství nebo nemocenského z titulu zaměstnání. Pokud je důvodem pro posouzení SVČ jako vedlejší výkon zaměstnání, je třeba rovněž oznámit příslušné OSSZ tuto skutečnost. Uvedené údaje si ČSSZ sama ověří v centrální evidenci. V případě,

že ČSSZ neeviduje výkon zaměstnání, bude OSVČ povinna doložit potvrzení od zaměstnavatele, že výkon zaměstnání trvá.

Nárok na rodičovský příspěvek, výkon vojenské služby v ozbrojených silách ČR, studium nezaopatřeného dítěte (do 26 let), stejně jako osobní péči o osobu mladší 10 let závislou na péči jiné osoby nebo péči o osobu závislou na péči jiné fyzické osoby ve stupních II až IV musíte vždy doložit u příslušné OSSZ potřebnými potvrzeními či kopiemi úředních rozhodnutí. Chce-li být OSVČ považována za OSVČ vykonávající vedlejší SVČ v roce 2008, je povinna doložit důvody pro výkon vedlejší činnosti nejpozději při podání přehledu za rok 2008. Od 1. 1. 2009 je OSVČ povinna doložit důvody pro výkon vedlejší SVČ nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém podala přehled. Uvedené platí pro podání Přehledu o příjmech a výdajích za rok 2009. Přehled je třeba podat nejpozději do jednoho měsíce od termínu stanoveného pro podání daňového přiznání (viz bod 4.).

2.5. Co se stane, když důvody SVČ vedlejší nenahlásím?

Pokud důvody uvedené výše neoznámíte a nedoložíte ve stanoveném termínu, tj. pro rok 2008 nejpozději v den podání přehledu a od roku 2009 nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byl podán přehled, bude se vaše SVČ považovat za hlavní. To mimo jiné znamená povinnost platit pojistné. K pozdějšímu doložení důvodů prokazujících výkon vedlejší SVČ nelze pro účely důchodového pojištění přihlídnout.

Pro účely placení záloh na důchodové pojištění v roce 2009 se přihlédnou k důvodům pro výkon vedlejší SVČ, pokud jsou oznámeny na přehledu a doloženy nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byl přehled podán. Proto je třeba oznámit důvod vedlejší činnosti a pokud nemá ČSSZ údaje ve své evidenci, tak doložit i příslušné potvrzení.

2.6. O jakou SVČ se jedná, když studuji?

Pokud jste nezaopatřeným dítětem, tedy jste student/ka, není vám víc než 26 let a příslušné OSSZ včas doručíte potvrzení o studiu, budete považován/a za OSVČ vykonávající vedlejší SVČ.

Studujete-li, ale je vám už víc než 26 let, pak nemůžete být považován/a za OSVČ vykonávající vedlejší SVČ, neboť už nejste nezaopatřené dítě. V souvislosti s důchodovým pojištěním vykonáváte hlavní SVČ a vaší povinností je platit měsíční zálohy a pojistné na důchodové pojištění.

3.

POJISTNÉ NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ OSVČ

3.1. Proč platí OSVČ pojistné?

Důchodové a nemocenské pojištění v ČR je založeno na pojistném principu, tj. na pravidelném placení příspěvku – pojistného. Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje platby na důchodové pojištění, na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné je příjmem státního rozpočtu. Je založené na principu solidarity: mladí lidé svými platbami pomáhají starým, zdraví zase nemocným či lidem v těžké životní situaci. Princip solidarity spolehlivě funguje ve všech vyspělých státech světa.

3.2. Na čem závisí platba pojistného?

Pojistné na důchodové pojištění OSVČ, zjednodušeně řečeno, závisí na příjmech ze SVČ. U nemocenského pojištění se vždy můžete sami rozhodnout, zda se ho zúčastníte či nikoliv. U důchodového pojištění vaše platba pojistného závisí také na tom, zda vykonáváte hlavní nebo vedlejší SVČ. V případě hlavní SVČ je platba záloh a pojistného na důchodové pojištění povinná. U vedlejší SVČ závisí na příjmech po odpočtu výdajů v kalendářním roce, za který se pojistné platí, nebo na tom, zda se jako OSVČ k účasti na důchodovém pojištění dobrovolně přihlásíte.

Pojistné na důchodové pojištění platíte formou záloh, jste-li povinným plátcem dle předchozího odstavce. V roce následujícím pak provádíte vyúčtování prostřednictvím tiskopisu „Přehled o příjmech a výdajích OSVČ“, v němž uvádíte vaše skutečné příjmy a výdaje ze SVČ v daném období. Na jeho základě buď pojistné doplatíte, nebo vám příslušná OSSZ vrátí přeplatek.

3.3. Jak se vypočítá pojistné OSVČ?

Pojistné na důchodové pojištění OSVČ se platí z vyměřovacího základu procentní sazbou, která je

29,6 % do 31. 12. 2008 (pro zúčování pojistného v přehledu za rok 2008) a od 1. 1. 2009 činí 29,2 % (pro stanovení záloh na pojistné v roce 2009).

3.4. Co je to vyměřovací základ a k čemu slouží?

Ročním vyměřovacím základem OSVČ je částka, kterou si jako OSVČ určíte. Zákon však stanoví, že nesmí být nižší než 50 % příjmů po odpočtu výdajů (daňového základu) ze SVČ dosažených v kalendářním roce, za který se platí pojistné. Právní předpis rovněž stanoví tzv. absolutně minimální a maximální výši vyměřovacího základu OSVČ. Minimální základ přitom závisí na druhu samostatné výdělečné činnosti. Uvedené platí pro OSVČ, které jsou účastny důchodového pojištění.

3.4.1. Jak se vypočítá minimální roční vyměřovací základ?

Minimální roční vyměřovací základ se stanoví jako součin minimálního měsíčního vyměřovacího základu a počtu kalendářních měsíců, v nichž byla hlavní nebo vedlejší činnost vykonávána alespoň po část kalendářního měsíce. Do tohoto počtu se nezapočítávají kalendářní měsíce, kdy OSVČ měla po celý kalendářní měsíc nárok na nemocenské či peněžitou pomoc v mateřství z nemocenského pojištění OSVČ, a rovněž měsíce, kdy vykonávala vojenskou službu.

Příklad 1

Stanovení vyměřovacího základu u hlavní SVČ

OSVČ vykonávala po celý rok 2008 hlavní SVČ. Její příjmy činily 400 000 Kč a výdaje 210 000 Kč. Příjmy po odpočtu výdajů tak byly 190 000 Kč. Z nich se padesátiprocentní sazbou vypočítá vyměřovací základ, tj. $190\,000\text{ Kč} \times 0,5 = 95\,000\text{ Kč}$. Protože je takto vypočítaný vyměřovací základ vyšší než stanovené minimum pro SVČ hlavní v roce 2008 (které je $5\,390\text{ Kč} \times 12$ kalendářních měsíců, tj. 64 680 Kč), pojistné dané OSVČ bude v případě, že si sama dobrovolně neurčí vyšší vyměřovací základ, 28 120 Kč (tj. $95\,000\text{ Kč} \times 0,296 = 28\,120\text{ Kč}$).

Příklad 2

Stanovení vyměřovacího základu u hlavní SVČ v případě, že je vypočítaný vyměřovací základ nižší než zákonné minimum

OSVČ vykonávala po celý rok 2008 hlavní SVČ. Její příjmy ze SVČ činily 200 000 Kč a výdaje 120 000 Kč. Příjmy po odpočtu výdajů tak byly 80 000 Kč. Z nich se padesátiprocentní sazbou vypočítá vyměřovací základ, tj. $80\,000\text{ Kč} \times 0,5 = 40\,000\text{ Kč}$. Protože je takto vypočítaný vyměřovací základ nižší než stanovené minimum pro hlavní SVČ v roce 2008 (které je $5\,390\text{ Kč} \times 12$ kalendářních měsíců, tj. 64 680 Kč), pojistné této OSVČ bude vycházet ze zákonem stanoveného minima a bude činit celkem 19 146 Kč (tj. $64\,680\text{ Kč} \times 0,296 = 19\,145,28\text{ Kč}$, zaokrouhleno na celé Kč nahoru).

Jedná-li se o SVČ vedlejší vykonávanou v rozsahu základajícím účast na důchodovém pojištění, pak se minimální roční vyměřovací základ vypočítá jako součin částky 2 156 Kč (což je minimální měsíční vyměřovací základ platný v roce 2008 pro vedlejší SVČ) a počtu kalendářních měsíců, v nichž byla vedlejší SVČ vykonávána. Uvedená částka se rovněž každý rok mění.

Příklad 3

Stanovení vyměřovacího základu u vedlejší SVČ

OSVČ vykonávala po celý rok 2008 vedle svého zaměstnání také SVČ. Její příjem ze zaměstnání byl 96 000 Kč. OSVČ tuto skutečnost doložila spolu s přehledem za rok 2008, a proto je její SVČ považována v roce 2008 za vedlejší. Její příjmy ze SVČ činily 110 000 Kč a výdaje 55 000 Kč. OSVČ vznikla povinná účast na důchodovém pojištění, protože její příjem dosáhl rozhodné částky, která pro rok 2008 činí 51 744 Kč. Z příjmů ze SVČ vedlejší po odpočtu výdajů se padesátiprocentní sazbou vypočítá vyměřovací základ, tj. $55\,000\text{ Kč} \times 0,5 = 27\,500\text{ Kč}$. Protože je takto vypočítaný vyměřovací základ vyšší než stanovené minimum pro vedlejší SVČ v roce 2008 (které je $2\,156\text{ Kč} \times 12$ kalendářních měsíců, tj. 25 872 Kč), stanoví se pojistné z vyššího vyměřovacího základu, tj. z částky 27 500 Kč. Pojistné této OSVČ bude, v případě, že si sama dobrovolně neurčí vyšší vyměřovací základ, 8 140 Kč (tj. $27\,500\text{ Kč} \times 0,296 = 8\,140\text{ Kč}$).

Příklad 4

Stanovení vyměřovacího základu u vedlejší SVČ v případě, že nevznikla povinná účast na důchodovém pojištění

OSVČ vykonávala po celý rok 2008 vedle svého zaměstnání také SVČ. Její příjem ze zaměstnání byl 96 000 Kč. OSVČ tuto skutečnost doložila spolu s přehledem za rok 2008, a proto je její SVČ považována v roce 2008 za vedlejší. Její příjmy ze SVČ činí 100 000 Kč a výdaje 55 000 Kč. OSVČ nevznikla povinná účast na důchodovém pojištění, protože její příjem nedosáhl rozhodné částky, která je v roce 2008 celkem 51 744 Kč. Nyní záleží pouze na ní, zda se k účasti na důchodovém pojištění přihlásí. Pokud ano, musí tak učinit nejpozději v den podání přehledu, přihláška k účasti je jeho součástí. V takovém případě by se nejnižší možné roční pojistné stanovilo z minimálního vyměřovacího základu pro SVČ vedlejší, tj. jako $25\,872\text{ Kč} \times 0,296 = 7\,658,11\text{ Kč}$, zaokrouhleno na celé Kč nahoru, tedy 7 659 Kč. OSVČ si přitom pojistné může sama zvýšit stejně jako u všech předchozích příkladů. V případě, že se k důchodovému pojištění nepřihlásí, není povinna platit pojistné, vyměřovací základ je 0.

3.4.2. Jaký je maximální roční vyměřovací základ?

Maximálním ročním vyměřovacím základem OSVČ pro odvod pojistného za rok 2008 je částka 1 034 880 Kč. Od roku 2008 je stanoven jako 48násobek průměrné mzdy v národním hospodářství ($21\,560\text{ Kč} \times 48$).

3.4.3. Existuje nějaká částka, od které nemusím platit pojistné? Jak „stropování“ v praxi funguje?

Stejně jako pro zaměstnance i pro OSVČ platí stropování pojistného. Zavedl ho zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů. Stropování pojistného zjednodušeně znamená, že se z příjmů (po odpočtu výdajů), které přesahují stanovené maximum (viz bod 3.4.2.), už pojistné neodvádí. V roce 2008 se stropování pojistného u OSVČ projevilo ve vztahu k zálohám (viz bod 3.6.). Ve vztahu k ročnímu vyměřo-

vacímu základu se projevuje při podání přehledu za rok 2008. Nově není rozhodující, kolik kalendářních měsíců v roce OSVČ činnost vykonávala. Maximální vyměřovací základ se nesnižuje.

3.5. Kdy a jak platí OSVČ zálohy a pojistné?

Pokud jako OSVČ vykonáváte hlavní SVČ, je platba záloh na pojistné na důchodové pojištění povinná vždy, bez ohledu na výši příjmu z této činnosti.

Jste-li OSVČ vykonávající SVČ vedlejší, platíte zálohy v případě, pokud váš příjem po odpočtu výdajů v kalendářním roce dosáhl částky zakládající povinnou účast na důchodovém pojištění nebo jste se přihlásil/a k účasti na pojištění. Zálohy na pojistné na důchodové pojištění se platí vždy za celé kalendářní měsíce. Splatné jsou od 1. do 20. dne kalendářního měsíce, který následuje po kalendářním měsíci, za který se platí. Doplatek na pojistném pak musíte zaplatit nejpozději do osmi dnů po dni, ve kterém jste podal/a nebo jste měl/a ze zákona podat Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za předchozí kalendářní rok (viz bod 4.1.).

Pokud jste se jako OSVČ rozhodl/a, že se zúčastníte i nemocenského pojištění, platíte ho odděleně od plateb záloh na důchodové pojištění. I v případě, že nejste povinným plátcem záloh na důchodové pojištění, přesto jste účasten/na nemocenského pojištění a platíte platby na toto pojištění. Pro výši pojistného na nemocenské pojištění je stanoven pouze minimální měsíční základ, ze kterého platíte pojistné, a to 4 000 Kč pro rok 2009. Platba tedy musí být minimálně 56 Kč, neboť pojistné na nemocenské pojištění činí 1,4 % z měsíčního základu. OSVČ si však může svou platbou určit libovolný měsíční základ vyšší než 4 000 Kč, a tím ovlivnit výši dávek v případě sociální události (nemoci, PPM). Platby na nemocenské pojištění jsou splatné od 1. do 20. dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, za který se platí. Platí se však na jiný variabilní symbol a jiné číslo účtu, než zálohy na důchodové pojištění.

Pojistné se v obou případech platí na účty příslušné OSSZ u České národní banky. Pohledávky či po-

jistné do 5 000 Kč můžete zaplatit také v hotovosti v pokladně příslušné OSSZ. Všechny pokladny jsou pro veřejnost otevřeny každé pondělí a středu.

3.6. Jak se vypočítají zálohy na pojistné na důchodové pojištění?

Výše záloh na pojistné na důchodové pojištění vychází z měsíčního vyměřovacího základu, který nemůže být nižší než minimální měsíční vyměřovací základ odvozený od dosažených příjmů po odpočtu výdajů. Vypočítává se přímo v tiskopisu „Přehled o příjmech a výdajích“.

Minimální měsíční vyměřovací základ se stanoví tak, že se odečtou příjmy od výdajů ze SVČ z předchozího kalendářního roku, vynásobí se 50 % a vydělí celkovým počtem měsíců, v nichž jste vykonával/a SVČ. Je-li takto stanovený měsíční vyměřovací základ vyšší než 94 220 Kč, platí se záloha na pojistné nejvýše z této částky. Minimální měsíční vyměřovací základ má rovněž zákonem stanovené absolutní minimum, které se odvíjí od toho, zda je vykonáván na hlavní či vedlejší SVČ. Jedná-li se o hlavní SVČ, je v roce 2009 nejnižší měsíční vyměřovací základ 5 889 Kč, u vedlejší SVČ pak 2 356 Kč. Měsíční záloha na pojistné na důchodové pojištění se v roce 2009 vypočítá tak, že se zjištěný měsíční vyměřovací základ vynásobí koeficientem 0,292.

OSVČ, která se v roce 2008 účastní důchodového pojištění také jako zaměstnanec a v zaměstnání dosáhne maximálního vyměřovacího základu, nebude povinna platit pojistné na důchodové pojištění za rok 2008 jako OSVČ a zálohy na pojistné od kalendářního měsíce roku 2008 či 2009, v němž to oznámí a doloží příslušné OSSZ. Jestliže OSVČ dosáhne maximálního ročního vyměřovacího základu v součtu ze SVČ a ze zaměstnání, sníží se vyměřovací základ OSVČ o částku přesahující maximální vyměřovací základ a z takto poníženého základu se vypočte pojistné. Zálohy na pojistné se však stanoví dle skutečných příjmů po odpočtu výdajů ze SVČ.

Příklad 5

Výpočet zálohy na pojistné na důchodové pojištění

OSVČ vykonávala po celý rok 2008 hlavní SVČ. Příjmy měla 400 000 Kč a výdaje 210 000 Kč. Příjmy po odpočtu výdajů tak byly 190 000 Kč. Nejdříve se vypočítá měsíční vyměřovací základ: $(190\ 000\ \text{Kč} \times 0,5) : 12 = 7\ 916,66\ \text{Kč}$, který se zaokrouhlí směrem nahoru. Z něj se vypočítá minimální výše zálohy na pojistné: $7\ 917\ \text{Kč} \times 0,292 = 2\ 311,76\ \text{Kč}$ (zaokrouhleno na celé Kč nahoru, tj. 2 312 Kč). Po podání přehledu za rok 2008 bude OSVČ vykonávající SVČ hlavní platit měsíční zálohu na pojistné na důchodové pojištění ve výši 2 312 Kč.

3.7. Existuje nějaká minimální výše záloh na důchodové pojištění?

Ano, existuje. Záleží vždy na tom, zda vykonáváte hlavní nebo vedlejší SVČ a také na tom, jestli se jedná o zálohy před podáním Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ nebo po něm.

Vykonáváte-li hlavní SVČ, tak v roce 2009 do měsíce předcházejícího měsíci podání přehledu za rok 2008 (případně do měsíce předcházejícího měsíci, kdy měl být podán, jestliže jste tak neučinil/a včas – viz bod 4.1.), platíte minimální zálohy na pojistné na důchodové pojištění 1 574 Kč měsíčně. V měsíci podání (v měsíci, kdy měl být podán) 1 720 Kč. Vykonáváte-li vedlejší SVČ a účastníte-li se důchodového pojištění, platíte do měsíce předcházejícího měsíci podání přehledu za rok 2008 minimální zálohy na pojistné na důchodové pojištění 630 Kč měsíčně. V měsíci podání a následující měsíce se bude jednat minimálně o 688 Kč.

Příklad 6

Výpočet minimální zálohy na pojistné na důchodové pojištění u hlavní SVČ

Nejnižší měsíční vyměřovací základ u SVČ hlavní je v roce 2009 stanoven na 5 889 Kč. Z něj se vypočítá minimální výše zálohy na pojistné následujícím způ-

sobem: $5\,889\text{ Kč} \times 0,292 = 1\,719,59\text{ Kč}$. Tato částka se zaokrouhlí na celé Kč nahoru. Minimální měsíční záloha na pojistné na důchodové pojištění u OSVČ vykonávající SVČ hlavní tak bude po podání přehledu za rok 2008 činit 1 720 Kč.

3.8. Jak se vypočítá pojistné na nemocenské pojištění?

Je pouze na vašem rozhodnutí, zda se účastníte nemocenského pojištění. Výše pojistného na nemocenské pojištění má stanoven pouze minimální měsíční základ, který činí 4 000 Kč. Pojistné se vypočítá tak, že se měsíční základ vynásobí koeficientem 0,014. OSVČ si však svou platbou může stanovit libovolný vyšší měsíční základ.

Příklad 7

Výpočet pojistného na nemocenské pojištění u hlavní SVČ

OSVČ platí pojistné na nemocenské pojištění alespoň z minimálního měsíčního základu stanoveného dle zákona o pojistném jako dvojnásobek částky rozhodné pro pojištění zaměstnanců. Pro rok 2009 je rozhodná částka stanovena ve výši 2 000 Kč, minimální měsíční základ tedy činí 4 000 Kč.

3.9. Existuje nějaká minimální výše pojistného na nemocenské pojištění?

Ano, jak je uvedeno v kapitole 1.7., činí minimální platba na nemocenské pojištění 56 Kč.

Příklad 8

Výpočet minimálního pojistného na nemocenské pojištění u vedlejší SVČ

OSVČ uhradí za jednotlivé měsíce leden až březen např. částku 350 Kč. Tato částka je 1,4 % z měsíčního základu. Tzn., že měsíční základ činí $350\text{ Kč} : 1,4 \times 100 = 25\,000\text{ Kč}$. Měsíčním základem je v každém tomto měsíci 25 000 Kč. V dubnu uhradí OSVČ 500 Kč – měsíční základ je $500\text{ Kč} : 1,4 \times 100 = 35\,714,29\text{ Kč}$ (zaokrouhleno na celé Kč nahoru, tj. 35 715 Kč).

3.10. Jsou nějaké případy výdělečné činnosti, kdy pojistné platit nemusím?

Jestliže OSVČ vykonává vedlejší SVČ, není účastna důchodového pojištění (není povinna platit pojistné na důchodové pojištění), pokud její příjem po odpočtu výdajů nedosahuje v kalendářním roce výše rozhodné částky, stanovené pro tento rok. Rozhodná částka se snižuje o poměrnou část za kalendářní měsíce, ve kterých nebyla vykonávána SVČ.

Příklad 9

Kdy nevznikne povinnost platit pojistné na důchodové pojištění

OSVČ od 19. 2. 1997 do 31. 12. 2008 vykonávala uměleckou činnost, ale neprohlásila, že se jedná o soustavný výkon, a proto si neplatila pojistné. Od 1. 1. 2009 i nadále činnost vykonává, proto musí nejpozději do 8. 2. 2009 oznámit příslušné správě sociálního zabezpečení zahájení SVČ od 1. 1. 2009. Jestliže oznámí a doloží, že se jedná o vedlejší činnost, nebude mít povinnost platit zálohy na pojistné. O povinnosti platit pojistné za rok 2009 se rozhodne až v roce 2010 při podání přehledu za rok 2009. Pokud daňový základ, eventuálně příjmy po odpočtu výdajů za rok 2009 nedosáhnou rozhodné částky stanovené pro tento rok, a důvod pro vedlejší činnost bude trvat po celý rok 2009, povinnost platit pojistné nevznikne.

3.11. Loni jsem byl/a zaměstnán/a, nyní už nejsem a začínám podnikat. Kdy a jak vysoké pojistné mám platit?

Pro účely placení záloh jste považován/a za OSVČ vykonávající hlavní činnost od měsíce, ve kterém jste ukončila výkon zaměstnání, pokud k tomu došlo po 1. 1. 2009. Tuto skutečnost je nutné oznámit na příslušné OSSZ a začít si platit zálohy na pojistné buď v minimální výši pro výkon hlavní činnosti, tj. 1 720 Kč měsíčně, nebo dle průměrného měsíčního příjmu v předchozím roce, je-li vyměřovací základ z těchto příjmů vyšší než minimum pro hlavní činnost.

3.12. Budu platit pojistné za příspěvky do novin a časopisů?

Za SVČ se nepovažují příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území ČR, které jsou samostatným základem pro zdanění zvláštní sazbou daně, která činí 15 % těchto příjmů. A to za předpokladu, že úhrn příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 7 000 Kč.

3.13. Platí se pojistné z pronájmu?

Příjem z pronájmu nemovitosti lze považovat za příjem z podnikání v případě, že tuto činnost vykonáváte na základě živnostenského oprávnění. Zda je pronájem živností, posuzuje příslušný živnostenský úřad. Pokud tomu tak je, jste považován/a za OSVČ.

3.14. Mohu si doplatit pojistné za předchozí rok a jak?

Můžete, a to v případě, že se přihlásíte k účasti na důchodovém pojištění za předchozí kalendářní rok. Přihlášku je třeba podat nejpozději při podání přehledu za tento rok, přihláška je součástí tiskopisu přehled. Přihlášení k účasti na pojištění připadá v úvahu jen u OSVČ vykonávající vedlejší SVČ, neboť OSVČ hlavní je důchodově pojištěna vždy.

3.15. Na pojistném jsem zaplatil/a víc, vrátí se mi tyto peníze?

Je-li součet všech záloh, které jste zaplatil/a na pojistném na důchodové pojištění, vyšší než předepsané roční pojistné, příslušná OSSZ vám přeplatek vrátí. To však pouze tehdy, jestliže vůči ní nemáte žádné splatné závazky. Přeplatek pošle na váš bankovní účet nebo poštovní poukázkou. Způsob si vyberte sami a označte jej do příslušné kolonky v tiskopisu „Přehled o příjmech a výdajích OSVČ za rok 2008“. Přeplatek je možné využít také pro zaplacení záloh na pojistné na důchodové pojištění v následujícím období. Vzhledem k tomu, že se pojistné na nemocenské pojištění

platí měsíčně a nejde o zálohy, neprovádí se jeho roční vyúčtování.

3.16. Co se stane, když si neplatím pojistné na důchodové pojištění?

Pokud nezaplatíte pojistné ve stanovené lhůtě, nebo ho zaplatíte v nižší výši, než máte, vzniká vám povinnost platit penále. Sazba penále za každý kalendářní den, ve kterém vám dluh na pojistném trvá, činí 0,05 %. Penále se platí ode dne následujícího po dni splatnosti pojistného do dne úhrady dluhu včetně tohoto dne. Penále ze záloh se naposledy platí za den, ve kterém byl nebo měl být podán přehled (pokud nebyla záloha uhrazena dříve).

Příklad 10

Výpočet penále z dlužného pojistného

OSVČ podala Přehled o příjmech a výdajích za rok 2008 ve čtvrtek 29. ledna 2009. Doplatek na pojistném za rok 2008 byl splatný do osmi dnů po dni podání přehledu, tj. do 6. února 2009, a jednalo se o 6 000 Kč. OSVČ tento doplatek uhradila až 24. dubna 2009. Penále vyměřené od 7. února 2009 do 24. dubna 2009, tj. za 77 dnů, bude 231 Kč ($77 \text{ dnů} \times 0,05 \% \times 6 000 \text{ Kč} = 231 \text{ Kč}$).

3.17. Je možné platit dlužné pojistné ve splátkách?

Ano. Je třeba o to písemně požádat příslušnou OSSZ, která poté rozhodne na základě vaší konkrétní situace. V případě, že splátky povolí, vydá o tom rozhodnutí. Penále z takového dluhu se vždy ode dne první splátky dluhu stanoví jako 0,025 % dlužné částky pojistného za každý kalendářní den, ve kterém dluh na pojistném trvá. Splátky lze povolit pouze na celkový dluh vyčíslený k datu rozhodnutí o splátkách – tzn. včetně penále, ze kterého se však již další penále nepočítá.

3.18. Jakou výši pojistného musím platit, abych pobíral/a nemocenské alespoň 10-12 tisíc Kč?

Od 1. 1. 2009 se výše plateb nemocenského již neodvívá od záloh na pojistné na důchodové pojištění, ale OSVČ si výši platby na nemocenské pojištění určuje sama. Minimální měsíční pojistné činí 56 Kč a je stanoveno z vyměřovacího základu 4 000 Kč. Rozhodným obdobím pro výpočet dávky je období 12 kalendářních měsíců před kalendářním měsícem, ve kterém vznikla sociální událost. Aby OSVČ v roce 2010 pobírala nemocenské ve výši 10–12 tisíc Kč, musela by v předcházejících 12 měsících (tedy v roce 2009) před vznikem nemoci platit pojistné na nemocenské pojištění ve výši 280 Kč měsíčně.

3.19. Platím si nemocenské pojištění. Mohu čerpat PPM jako otec – OSVČ?

PPM mohou podle nové právní úpravy ve více případech než dosud čerpat také muži. Týká se to zejména otců dětí či manželů matek, a to tehdy, když PPM nepobírá matka dítěte, protože onemocněla a nebo uzavřela písemnou dohodu s manželem nebo otcem dítěte o převzetí dítěte do péče (lze ji uzavřít s účinkem na dobu nejdříve od počátku 7. týdne po porodu dítěte). Tato podmínka se týká zaměstnanců i OSVČ. Pro OSVČ přitom platí ještě jedna podmínka pro získání PPM, a to, že její nemocenské pojištění jako OSVČ musí trvat alespoň 180 kalendářních dnů v posledním roce před začátkem podpůrčí doby.

3.20. Co se stane, když si neplatím pojistné na nemocenské pojištění?

Nemocenské pojištění OSVČ je dobrovolné. Pokud si ho neplatíte, musíte počítat s tím, že v době nemoci či mateřství nedostanete z nemocenského pojištění žádné dávky.

4.1. Proč a kdy se podává Přehled o příjmech a výdajích OSVČ?

Do Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ se uvádí vaše skutečné příjmy a výdaje ze SVČ dosažené v období, za které tento přehled podáváte. Na základě údajů v přehledu se stanovuje částka, kterou máte na pojistném za daný rok zaplatit. Uhrazené zálohy za toto období se zúčtují a vypočítá se výše doplatku či přeplatku za rok, za který se přehled podává. Rovněž se stanoví výše záloh na pojistné na další kalendářní rok. Přehled o příjmech a výdajích za rok 2008 musíte u příslušné OSSZ podat nejpozději:

- do 30. dubna 2009, pokud vaše daňové přiznání nezpracovává daňový poradce,
- do 30. července 2009, pokud vaše daňové přiznání zpracovává daňový poradce a tuto skutečnost nejpozději do 30. dubna 2009 doložíte OSSZ,
- do jednoho měsíce po uplynutí lhůty, o kterou finanční úřad prodloužil lhůtu pro podání daňového přiznání,
- do 31. července 2009, pokud jako OSVČ nemáte povinnost podávat daňové přiznání.

Příklad 11

Vyúčtování a doplatek na pojistném na základě Přehledu o příjmech a výdajích

OSVČ vykonávala po celý rok 2008 hlavní SVČ. Dosáhla příjmu 400 000 Kč a měla výdaje 210 000 Kč. Příjmy po odpočtu výdajů tak byly 190 000 Kč, přehled podá 14. dubna 2009. Tyto údaje OSVČ uvede do Přehledu o příjmech a výdajích. Z nich se padesátiprocentní sazbou vypočítá vyměřovací základ, tj. $190\ 000\ \text{Kč} \times 0,5 = 95\ 000\ \text{Kč}$. Protože je takto vypočítaný vyměřovací základ vyšší než stanovené minimum pro hlavní SVČ v roce 2008 (které je $5\ 390\ \text{Kč} \times 12$ kalendářních měsíců, tj. 64 680 Kč), pojistné dané OSVČ bude, v případě, že si sama dobrovolně neurčí vyšší vyměřovací základ, cel-

kem 28 120 Kč (tj. $95\ 000\ \text{Kč} \times 0,296 = 28\ 120\ \text{Kč}$). OSVČ v roce 2008 platila zálohy na pojistné na důchodové pojištění 1 596 Kč měsíčně, celkem zaplatila 19 152 Kč. Tato částka se odečte od zjištěného pojistného na základě přehledu, tj. $28\ 120\ \text{Kč} - 19\ 152\ \text{Kč} = 8\ 968\ \text{Kč}$. OSVČ tak musí po podání přehledu na pojistném doplatit celkem 8 968 Kč. Tento doplatek je splatný nejpozději do osmi dnů po dni, kdy byl nebo měl být podán přehled, tj. do 22. dubna 2009.

4.2. Kde se Přehled o příjmech a výdajích OSVČ podává a jakým způsobem?

ČSSZ nabízí hned několik možností. Můžete ho doručit příslušné OSSZ jako klasický papírový tiskopis, nebo si ho lze vytisknout z webových stránek ČSSZ: www.cssz.cz. Dále můžete využít moderní e - Podání ČSSZ, které má mnoho výhod. Především vám ušetří čas, peníze, nemusíte běhat po úřadech a navíc: formulář umí počítat. Informace k e - Podání najdete v bodě 8.2.

4.3. Co se stane, když Přehled o příjmech a výdajích OSVČ nepodám?

Pokud nepodáte přehled včas nebo vůbec, může vám příslušná OSSZ uložit pokutu až 20 000 Kč nebo – při opětovném nesplnění povinnosti – až 100 000 Kč.

4.4. Kdo podává Přehled o příjmech a výdajích za zemřelou OSVČ?

Záleží pouze na vůli dědice nebo osoby, která uplatňuje nárok na pozůstalostní důchod, zda podá přehled za zemřelou OSVČ. Zákon totiž povinnost podat přehled v těchto případech neukládá. Někdy je to vhodné, protože to může ovlivnit nárok na pozůstalostní důchod. Rovněž lze na základě takto podaného přehledu získat zpět zaplacené zálohy na pojistném na důchodové pojištění. Vše vždy závisí na výsledku vyúčtování, tedy na konkrétních příjmech a výdajích zemřelé OSVČ.

5.1. Co musím splnit, abych jako OSVČ dostal/a důchod, liší se podmínky od zaměstnanců?

Podmínky pro to, abyste při výkonu SVČ dostal/a důchod, se od zaměstnanců neliší. Liší se pouze způsob platby pojistného. U OSVČ to vysvětlují předchozí kapitoly, zaměstnancům pojistné platí zaměstnavatel. Za roční příjem za jednotlivé roky se u OSVČ pro výpočet důchodu považuje roční vyměřovací základ, ze kterého za daný rok bylo zapláceno pojistné. Proto, aby OSVČ dostala starobní důchod, musí dosáhnout důchodového věku a získat potřebnou dobu pojištění. Všechny důchody OSVČ se vypočítávají stejně jako důchody zaměstnanců. Podrobné informace ke starobnímu důchodu najdete na webových stránkách ČSSZ: www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/. S dalšími druhy důchodů se pak můžete detailně seznámit v brožuře „Sociální zabezpečení 2009“, která je k dispozici zdarma na všech OSSZ.

5.2. Kde a jakým způsobem mám o důchod požádat?

Všechny žádosti o důchod sepisují příslušné OSSZ podle místa vašeho trvalého bydliště. Podává je sám oprávněný občan, v případě nepříznivého zdravotního stavu tak může učinit i jeho rodinný příslušník, nebo na základě plné moci také zmocněnec. Při podání žádosti o dávku důchodového pojištění si rovněž zvolíte způsob výplaty důchodu. Kdykoliv později můžete požádat ČSSZ o změnu.

5.3. Jak se důchod vypočítává, kdy a jakým způsobem ho dostanu?

Všechny důchody počítají pracovníci ústředí ČSSZ. Každý občan, který požádal o důchod, obdrží z ČSSZ písemné rozhodnutí o přiznání a výši důchodu nebo o zamítnutí žádosti.

Důchody českého důchodového systému se skládají

ze základní a procentní výměry. Základní výměra, stejná pro všechny druhy důchodů, je v roce 2009 ve výši 2 170 Kč měsíčně. Procentní výměra se stanovuje individuálně procentní sazbou z výpočtového základu podle získané doby pojištění. Způsob jejího výpočtu závisí na tom, o jaký druh důchodu se jedná (viz bod 5.1).

ČSSZ vyplácí důchody předem, a to bezhotovostně na bankovní účet klienta. Další možnost je hotovostní výplata důchodu prostřednictvím České pošty a také do ústavů sociální péče.

Příklad 12

Výpočet starobního důchodu

Muž narozený 15. 1. 1947 požádal o řádný starobní důchod (podle zák. § 29 č. 155/1995 Sb.). Jeho důchodový věk je 62 let. Tohoto věku dosáhl 15. 1. 2009 a do této doby získal celkem 45 roků pojištění, z toho je 15 let, kdy si odváděl důchodové pojištění jako OSVČ. Pro výpočet starobního důchodu nehraje roli to, zda byl muž důchodově pojištěn v zaměstnání nebo jako OSVČ. Osobní vyměřovací základ (OVZ) muže za rozhodné období 1986–2008 činí 23 890 Kč. Výpočtový základ se stanoví z OVZ 23 890 Kč následujícím způsobem:

- částka do 1. redukční hranice 10 500 Kč náleží v plné výši,
- k této částce se přičte 30 % rozdílu mezi částkou 23 890 Kč a částkou 10 500 Kč (13 390 Kč), (2. redukční hranice je 27 000 Kč) = 30 % z 13 390 Kč – tj. 4 017 Kč.

Výpočtový základ činí celkem 14 517 Kč (10 500 Kč + 4 017 Kč). Za každý rok pojištění náleží 1,5 % výpočtového základu, tzn., že za 45 let pojištění činí procentní výměra starobního důchodu 67,5 % výpočtového základu – tj. 9 799 Kč, (zaokrouhлено na celé Kč nahoru). Spolu se základní výměrou 2 170 Kč bude starobní důchod celkem ve výši 11 969 Kč.

5.4. Mohu pracovat jako OSVČ, když dostávám důchod?

Pracovat jako OSVČ můžete. Na výplatu plného či částečného invalidního důchodu to nemá vliv. Stejně tak SVČ nevádí ve vztahu k vdovskému, vdoveckému či sirotčímu důchodu a ani v případě řádného starobního důchodu. V případě předčasného starobního důchodu náleží jeho výplata pouze v případě, že SVČ není vykonávána v rozsahu zakládajícím účast OSVČ na důchodovém pojištění.

5.5. Jak zjistím, jaké doby pojištění o mně ČSSZ eviduje?

Jednoduše, stačí požádat ústředí ČSSZ o zaslání Informativního osobního listu důchodového pojištění (IOLDP). Obsahuje přehled dob důchodového pojištění, popřípadě náhradních dob pojištění, a přehled vyměřovacích základů a vyloučených dob. ČSSZ vám ho pošle do 90 dnů od doručení žádosti. Žádost musí obsahovat rodné číslo žadatele, jméno a příjmení (rodné příjmení) a adresu, na kterou bude informativní list zaslán. Poslat ji můžete buď písemně prostřednictvím držitele poštovní licence na adresu ústředí ČSSZ, odbor správy údajové základny, Křížová 25, 225 08 Praha 5, nebo elektronicky, vždy však pouze s elektronickým podpisem (tzv. zaručeným kvalifikovaným certifikátem). Dobu pojištění OSVČ předává příslušná OSSZ do centrální evidence ČSSZ. Tyto údaje posílá zpravidla po uplynutí dvou let po odevzdání Přehledu o výši příjmů a výdajů za příslušný kalendářní rok.

5.6. Na jaké dávky nemocenského pojištění mám nárok?

Pokud si jako OSVČ platíte pojistné na nemocenské pojištění, máte nárok na dvě ze čtyř dávek nemocenského pojištění: na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství (PPM). Abyste jako OSVČ dostal/a nemocenské, musíte být, kromě účasti na nemocenském pojištění, alespoň po dobu 3 kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících vzniku nemoci, uznán/a dočasně práceneschopným/ou (nebo vám musí být nařízena karanténa) a po dobu nemoci (karanté-

ny) nesmíte osobně vykonávat výdělečnou činnost. Abyste dostala peněžitou pomoc v mateřství, musíte být v posledních dvou letech přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství účastna alespoň 270 dnů nemocenského pojištění, z toho alespoň rok před uvedeným datem 180 dnů nemocenského pojištění OSVČ. Po dobu pobírání PPM nesmíte osobně vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

5.7. Jak se vypočítává nemocenské?

Nemocenské se u všech pojištěnců vypočítá stejně, nezávisle na tom, zda se jedná o zaměstnance či OSVČ. A to z denního vyměřovacího základu. Tím je u OSVČ součet měsíčních základů za rozhodné období vydělený počtem dnů účasti na nemocenském pojištění. Rozhodným obdobím je 12 kalendářních měsíců předcházejících měsíci, v němž vznikla sociální událost. Do rozhodného období se za rok 2008 započítávají vyměřovací základy, ze kterých byly uhrazeny zálohy na pojistné. Od roku 2009 se započítávají měsíční základy, ze kterých bylo uhrazeno pojistné na nemocenské pojištění. Vyloučené doby jsou měsíce, ve kterých OSVČ nebyla účastna nemocenského pojištění, měsíce, za které nebylo placeno pojistné z důvodu trvání nemoci či PPM po celý kalendářní měsíc, a dny, kdy nebyla vykonávána SVČ. Za období, kdy netrvala účast na nemocenském pojištění, se rovněž nezapočtou vyměřovací základy pro placení záloh na pojistné. Denní vyměřovací základ se redukuje prostřednictvím tzv. redukčních hranic. Od 1. 1. 2009 jsou tři a činí 786 Kč, 1 178 Kč a 2 356 Kč. Částka do 786 Kč se po celou dobu započítává z 90 %, částka od 786 Kč do 1 178 Kč se započítává ze 60 %, částka od 1 178 Kč do 2 356 Kč se započítává ze 30 % a k částce nad 2 356 Kč se nepřihlíží. Od 1. 1. 2009 se nemocenské vypočtené z denního vyměřovacího základu neposkytuje za prvních 14 dnů trvání nemoci a vypočítává se na základě nových procentních sazeb. Jejich výše závisí na délce trvání dočasné pracovní neschopnosti (karantény). Při krátkodobém nemocenském, do 60. kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti, je sazba nižší, při delší dočasné

pracovní neschopnosti se, ve srovnání se situací do 31. 12. 2008, zvýšila.

Nové procentní sazby pro výpočet nemocenského z redukovaného denního vyměřovacího základu jsou:

- 60 % od 15. do 30. kalendářního dne pracovní neschopnosti nebo karantény,
- 66 % od 31. do 60. kalendářního dne pracovní neschopnosti nebo karantény,
- 72 % od 61. kalendářního dne pracovní neschopnosti nebo karantény.

Příklad 13

Výpočet nemocenského OSVČ při 30denní pracovní neschopnosti

OSVČ onemocněla 14. 4. 2009. Součet měsíčních vyměřovacích základů pro placení záloh na pojistné za období od dubna 2008 do prosince 2008 a měsíčních základů, ze kterých bylo uhrazeno pojistné na nemocenské pojištění od ledna 2009 do března 2009, činí celkem 288 350 Kč. Po celé období byla OSVČ účastna nemocenského pojištění a nebyla dlouhodobě nemocná. Denní vyměřovací základ (DVZ) se vypočítá tak, že se vyměřovací základ, zjištěný z rozhodného období, vydělí počtem kalendářních dnů, které připadají na rozhodné období ($288\,350\text{ Kč} : 365\text{ dnů} = 790\text{ Kč}$). Redukovaný DVZ tak bude $786\text{ Kč} \times 0,9 = 707,4\text{ Kč}$; $790\text{ Kč} - 786\text{ Kč} = 4\text{ Kč}$; $4\text{ Kč} \times 0,6 = 2,4\text{ Kč}$; $707,4\text{ Kč} + 2,4\text{ Kč} = 709,8\text{ Kč}$ (zaokrouhлено na celé Kč nahoru, tj. 710 Kč). Od 15. do 30. dne trvání nemoci bude vyplacena za každý den částka 426 Kč ($710\text{ Kč} \times 0,6$), celkem za uvedené období částka 6 816 Kč.

5.8. Jak se vypočítává a vyplácí peněžité pomoc v mateřství?

Pro stanovení, poskytování a výplatu peněžité pomoci v mateřství (PPM) platí obdobné předpisy jako pro nemocenské s tím rozdílem, že částka do 786 Kč se započítává plně, částka od 786 Kč do 1 178 Kč se započítává ze 60 %, částka od 1 178 Kč do 2 356 Kč se započítává ze 30 % a k částce nad 2 356 Kč se nepřihlíží. Dávka se poskytuje už od prvního dne ve výši 70 % denního vyměřovacího základu. Maximální PPM, na kterou má OSVČ (stejně jako zaměstnanec) v roce 2009 nárok, je

od prvního dne PPM 963 Kč denně, tedy 28 890 Kč měsíčně (má-li měsíc 30 dnů).

Příklad 14

Výpočet peněžité pomoci v mateřství OSVČ

Peněžítá pomoc v mateřství OSVČ se stanoví jako 70 % redukovaného denního vyměřovacího základu (DVZ). Vyměřovací základ v rozhodném období byl 288 350 Kč. Vydělením této částky počtem dnů 365, trvalo-li nemocenské pojištění po celé rozhodné období a zároveň nebyla žádná dlouhodobá nemoc, získáme DVZ 790 Kč. Částka DVZ 786 Kč se započítává plně, z částky 4 Kč se započte 60 %, tj. 2,4 Kč. Redukovaný VZ tedy činí 789 Kč (786 Kč + 2,4 Kč = 788,4 Kč, zaokrouhlo na celé Kč nahoru). Částku 789 Kč vynásobíme 70 % (789 Kč × 70 % = 552,3 Kč, zaokrouhlo na celé Kč nahoru, tj. 553 Kč). Denní výše PPM od 1. dne činí 553 Kč. Při výplatě za měsíc činí PPM 16 590 Kč (má-li měsíc 30 dnů).

5.9. Mohu vykonávat SVČ, když dostávám dávky nemocenského pojištění?

Jednou z podmínek pro nárok na nemocenské je, že během pracovní neschopnosti nevykonáváte osobně SVČ. To samé platí také u peněžité pomoci v mateřství. Pokud tedy vykonáváte samostatnou výdělečnou činnost například prostřednictvím zaměstnanců, dávky nemocenského pojištění vám náleží.

5.10. Jsem na rodičovské dovolené a budu podnikat. Musím platit zálohy jako OSVČ?

Pobírání rodičovského příspěvku je jedním z důvodů vedlejší SVČ. Pokud spolu s oznámením o zahájení SVČ doložíte, že na tento příspěvek máte nárok, nebudete muset ode dne oznámení do doby podání přehledu platit zálohy na pojistné. Pokud však vaše příjmy z vedlejší SVČ (podnikání) založí při zúčtování Přehledu o příjmech a výdajích za tento rok účast na důchodovém pojištění, nebo se k němu sám/sama přihlásíte, pojistné (případně zálohy) platit musíte. Rozhodná částka pro povinnou účast na důchodovém pojištění v roce 2009 činí 56 532 Kč. Tato částka se snižuje o 4 711 Kč za každý kalendářní měsíc, v němž nebyla vykonávána SVČ.

6.1. Čím se mám řídit, když chci podnikat v zahraničí?

Vstupem České republiky do Evropské unie se na ČR začaly vztahovat principy koordinace platné v EU. Znamená to, že i nadále se aplikují právní předpisy jednotlivých členských států. Evropská koordinační nařízení mají před národní právní úpravou přednost, zajišťují jejich vzájemnou provázanost. Stejně tak zlepšují podmínky pro migraci a zabezpečují právní ochranu osob migrujících mezi státy EU. Pokud se nejedná o stát, který je členem EU, závisí placení pojistného na sociální zabezpečení v zahraničí na tom, zda má ČR s tímto státem uzavřenou dvoustrannou smlouvu upravující tuto oblast. V případě, že je taková smlouva uzavřena, je OSVČ zpravidla povinna platit pojistné podle práva státu, na jehož území činnost vykonává. V případě nesmluvní ciziny je podstatné, zda bude OSVČ tuto činnost vykonávat na základě oprávnění k výkonu činnosti vyplývající z právních předpisů ČR. Takový výkon SVČ bude považován za výkon SVČ v ČR.

Přehled mezinárodních smluv včetně základních informací najdete na webových stránkách ČSSZ. Dvoustranné smlouvy upravují práva a povinnosti v sociálním zabezpečení občanů těch států, které je uzavřely.

6.2. Kde mám platit pojistné, když jako OSVČ pracuji v zahraničí?

Jedná-li se o stát EU, pak OSVČ zpravidla podléhá právním předpisům o sociálním zabezpečení toho členského státu, na jehož území vykonává samostatnou výdělečnou činnost. A to bez ohledu na to, kde bydlí nebo jaká je její státní příslušnost.

V určitých situacích, například pokud jako osoba vykonáváte svou činnost současně na území více

členských států nebo u zvláštních kategorií osob, je třeba posoudit, které právní předpisy o sociálním zabezpečení jsou příslušné. Posouzení takových situací provádí v České republice ČSSZ. Podrobnější informace získáte na jakémkoliv OSSZ nebo na webových stránkách ČSSZ v sekci Evropská unie. U smluvních států, se kterými ČR uzavřela dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení, řeší situaci tyto smlouvy. U nesmluvních států je třeba – vzhledem k velké šíři možností – obracet se buď na zahraničního nositele pojištění, nebo v případě nároků z tuzemského systému sociálního zabezpečení na příslušnou OSSZ.

6.3. Dostanu jako OSVČ do zahraničí důchod nebo dávky nemocenského pojištění?

Ano. Důchod i dávky nemocenského pojištění si můžete nechat posílat do zahraničí. A to na vaši adresu v cizině či na osobní účet u peněžního ústavu v cizině. Rovněž si můžete stanovit, že vám bude dávka důchodového či nemocenského pojištění, přestože žijete v zahraničí, vyplácena na osobní účet u banky v ČR. Výplata na účet v zahraničí se provádí v měně daného státu nebo v jiné volně směnitelné měně, a to bezhotovostně, vždy zpětně. Výplata na účet v ČR je rovněž za zpětnou dobu, vždy však v českých korunách.

6.4. Kde získám podrobnější informace?

Úplný přehled všech mezinárodních smluv o sociálním zabezpečení včetně jejich věcného rozsahu najdete na webových stránkách ČSSZ. Podrobnější informace o EU lze získat na jakémkoliv OSSZ nebo na webu ČSSZ v sekci Evropská unie. S žádostí o informace týkající se podmínek nároku na dávku v dalších státech se obraťte na příslušné zahraniční instituce. ČSSZ informace o právních předpisech jiných členských států neposkytuje.

7.

UKONČENÍ ČI PŘERUŠENÍ SAMOSTATNÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI

7.1. Co musím udělat, když chci přerušit SVČ?

Přerušeni činnosti je z hlediska registrace na příslušné správě sociálního zabezpečení totéž jako ukončení činnosti. Tuto skutečnost musíte do osmého dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž jste SVČ přerušil/a (ukončil/la), písemně oznámit příslušné OSSZ. Můžete k tomu využít tiskopis „Oznámení OSVČ, která přestala vykonávat SVČ“, který obdržíte na příslušné OSSZ nebo na webových stránkách ČSSZ.

7.2. Na jak dlouho mohu SVČ přerušit a musím při přerušeni platit pojistné?

Přerušeni samostatné výdělečné činnosti není nijak časově omezeno. Pokud žádnou SVČ nevykonáváte, pojistné platit nemusíte.

7.3. Za jakých podmínek mohu SVČ ukončit?

Pokud jste činnost ukončil/a, je vaší povinností to písemně oznámit příslušné OSSZ nejpozději do osmého dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž jste SVČ ukončil/a. Můžete tak učinit i dodatečně, ale v takovém případě můžete dostat pokutu za pozdní splnění uvedené povinnosti. Ukončení SVČ se oznamuje písemně. Můžete k tomu využít tiskopis „Oznámení OSVČ, která přestala vykonávat SVČ“. K ukončení SVČ dochází rovněž v případech, kdy OSVČ nemá platné oprávnění k výkonu činnosti.

8.1. Kde najdu tiskopisy OSVČ?

Tiskopisy OSVČ jsou, stejně jako další formuláře a dokumenty v papírové podobě, k dispozici na všech OSSZ a v elektronické podobě, včetně návodů na vyplnění, též na webu ČSSZ na adrese <http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/osvc.htm>. ČSSZ mimo jiné umožňuje e-Podání Přehledu o příjmech a výdajích OSVČ.

8.2. Chci podat Přehled o příjmech a výdajích elektronicky, co mám udělat?

Elektronicky můžete Přehled o příjmech a výdajích OSVČ podat buď prostřednictvím e-podatelný příslušné OSSZ nebo prostřednictvím Portálu veřejné správy (PVS). K tomu je třeba vlastnit zaručený elektronický podpis a tím takové podání podepsat. Pokud jde o e-Podání přehledu přes PVS, je nutné se na PVS registrovat, a to na adrese <https://bezpecne.podani.gov.cz/>. Rovněž je třeba mít pro e-Podání přehledu nainstalovaný šifrovací certifikát. S vyplněním formuláře pomůže program XML602 Filler, zdarma dostupný na webu ČSSZ, který po doplnění potřebných údajů, týkajících se příjmů a výdajů OSVČ v roce 2008, sám spočítá vyměrovací základ OSVČ. Tedy částku, od které se odvíjí výše ročního pojistného za rok 2008 a výše záloh na pojistné OSVČ v roce 2009. Více informací o e-Podání přehledu OSVČ naleznete na webu ČSSZ na adrese <http://www.cssz.cz/cz/e-podani/>.

9.

ČASOPIS NÁRODNÍ POJIŠTĚNÍ

Odborný měsíčník ČSSZ s názvem „Národní pojištění“ přináší aktuální zprávy týkající se důchodového, nemocenského a zdravotního pojištění, pracovního práva, informace o dávkách sociální péče, lékařské posudkové službě či státní sociální podpoře. Nechybí zde ani výklady nových zákonů, vyhlášek, nařízení vlády a mezistátních smluv. V rubrice Konzultace odpovídají přední odborníci na dotazy čtenářů. Snahou časopisu je být dobrým rádcem široké veřejnosti, a to nejen v oblasti sociálního zabezpečení.

Adresa redakce:

Časopis Národní pojištění

ČSSZ - odbor komunikace

Křížová 25, 225 08 Praha 5

e-mail: nar.pojisteni@cssz.cz

Přehled všech čísel, texty vybraných článků a také objednacích lístek najdete na webových stránkách ČSSZ na adrese:

<http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/>.

10.

ZÁKONY A PŘEDPISY

Informace uvedené v této publikaci vycházejí z právních předpisů, které se vztahují k oblasti sociálního zabezpečení. Jde zejména o:

- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 589/1992 Sb., o sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

KONTAKTY

11.1. Okresní pracoviště ČSSZ

Pro informace týkající se vašeho sociálního zabezpečení se obraťte vždy na vaši příslušnou OSSZ/PSSZ/MSSZ. Všechna okresní pracoviště jsou pro veřejnost otevřena každý pracovní den, minimálně v rozsahu uvedeném v následující tabulce. Kontakty na příslušné pracoviště najdete na webových stránkách: <http://www.cssz.cz/cz/kontakty/>.

pondělí a středa	8.00–17.00 h
úterý a čtvrtek	8.00–14.00 h
pátek	8.00–13.00 h

11.2. Ústředí ČSSZ

Adresa: Křížová 25, 225 08 Praha 5

Elektronická podatelna: posta@cssz.cz

Webové stránky: <http://www.cssz.cz>

Telefonní ústředna: +420 257 061 111

Fax: +420 257 063 360

Dotazy veřejnosti týkající se zejména důchodového pojištění vyřizuje Call centrum: +420 257 062 860.

Informační kancelář ČSSZ poskytuje informace z oblasti důchodového pojištění a pro veřejnost má otevřeno každý pracovní den:

pondělí a středa	8.00–17.00 h
úterý a čtvrtek	9.00–14.30 h
pátek	9.00–14.00 h

11.3. Portál veřejné správy (PVS)

Webové stránky: <http://www.portal.gov.cz>

1. OSOBA SAMOSTATNĚ VÝDĚLEČNĚ ČINNÁ	2
2. DRUHY SAMOSTATNÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI	6
3. POJISTNÉ NA SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ OSVČ	10
4. PŘEHLED O PŘÍJMECH A VÝDAJÍCH OSVČ	22
5. DŮCHODY A DÁVKY NEMOCENSKÉHO POJIŠTĚNÍ OSVČ	24
6. SAMOSTATNÁ VÝDĚLEČNÁ ČINNOST S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	30
7. UKONČENÍ ČI PŘERUŠENÍ SAMOSTATNÉ VÝDĚLEČNÉ ČINNOSTI	32
8. TISKOPISY A <i>e</i> - PODÁNÍ	33
9. ČASOPIS NÁRODNÍ POJIŠTĚNÍ	34
10. ZÁKONY A PŘEDPISY	34
11. KONTAKTY	35

Účelová publikace

Není určena k prodeji na knižním trhu.

Příručka OSVČ pro oblast sociálního zabezpečení v roce 2009

Vyšlo v únoru 2009, první vydání, 36 stran, 50 000 výtisků.

Vydala Česká správa sociálního zabezpečení,
odbor komunikace, Křížová 25, Praha 5.

Grafická úprava: DRAGON PRESS s. r. o.

ISBN 978-80-87039-15-1

